

VAN GEOSTAAT NAAR NEOSTAAT

Versie 17-9-2016

Over identiteit en staatsvorming

Een nieuwe wereldorde voor de 21ste eeuw.

Een publicatie van de Participatie Partij Europa.

Inhoud

VAN GEOSTATEN NAAR NEOSTATEN	2
De geopolitieke staat.....	3
De neostaat	4
De neoburger	5
Een neostaat beginnen?.....	10
Toepassingen van de neostaat	12
Neostaat, economie en cultuur	18
Neopolitiek en wereldorde	21
Het schaalbare paspoort: Gevaar of Oplossing?	24

VAN GEOSTATEN NAAR NEOSTATEN

Onze wereldorde bevindt zich in een crisis. Die crisis heeft vele gezichten: de ongelijke verdeling van rijkdom leidt tot vluchtelingenstromen, de dreiging van klimaatverandering wordt niet voldoende aangepakt, er ontstaan nieuwe oorlogen door de opkomst van nationaal, politiek en religieus fundamentalisme en de machtsbalans verschuift ten gevolge van de economische groei van China. Dit zijn echter niet de crises waar ik hier de aandacht op wil vestigen. De wereldorde is een orde van natiestaten. Met de crisis van onze wereldorde doel ik op de crisis van de natiestaat. De natiestaat is het heilige huis van onze wereldorde. Maar de problemen die ik hierboven schetste zijn allen direct of indirect het gevolg van een disfunctioneren van de natiestaat, wat weer het gevolg is van globalisering, individualisering en regionalisering (ontwikkelingen die zich juist aan de natiestaat onttrekken). De natiestaat is niet meer de oplossing maar de bron van problemen. Er rust echter een taboe op het ter discussie stellen van de natiestaat.

De diepere oorzaak van de crisis is de veranderende mens. Genoemde ontwikkelingen scheppen nieuwe burgerlijke identiteiten, die niet meer ‘passen’ bij de natiestaat van vandaag. De mens van vandaag, enerzijds ingebed in een mondiale economie en een globaal informatienetwerk, anderzijds hevig onzeker over de aantasting van vele vertrouwde waarden, is op zoek naar nieuwe identiteit. Sommigen grijpen terug naar de oude traditionele waarden, anderen naar zingeving, een multicultureel relativisme of een wereldburgerschap. De natiestaat heeft echter geen toereikend bestuurlijk antwoord op het veranderende landschap van identiteiten. Ze denkt niet na over de botsing der culturen t.g.v. migratiestromen die ontstaan door economische globaliseren.

Het resultaat is dramatisch. Staten falen, multiculturele staten raken verscheurd. Een effectief bestuurlijk instrument om staten te reorganiseren, om de schaal van staten te wijzigen en/of taken her te verdelen ontbreekt. De staat heeft geen antwoord op de steeds grotere diversiteit aan identiteiten. De politiek staat stil. Er zijn geen politiek-bestuurlijke vernieuwingen. De politiek gedraagt zich alsof de wereld niet veranderd is, speelt het oude geopolitieke machtsspel dat elke

structurele verandering tegenwerkt. Dat is de crisis van de wereldorde. Burger en staat hebben elkaar verloren.

De geopolitieke staat

Laten we eerst de werking van de huidige natiestaten, de geopolitieke staten of kortweg geostaten, nader analyseren alvorens ik met mijn vernieuwingsvoorstel zal komen. Idealiter is de geostaat één volk (burgers), één grondgebied (met landsgrenzen) en één gezag (het politiek bestuur). In een democratische geostaat kiezen de burgers het gezag dat de taak heeft hen te beschermen en het land te verdedigen en beiden te ontwikkelen in tijden van voorspoed. Maar de werkelijkheid is anders. Ten eerste zijn staten geen natuurlijke gegevenheden, maar vaak betrekkelijk willekeurig ontstaan uit historische oorlogen en koloniale rijken. Met als gevolg dat een staat vele volkeren kent die vaak met de term ‘minderheden’ worden aangeduid. Door globalisering, individualisering en regionalisering (en de nieuwe zoektocht naar identiteit) wordt het beeld nog diffuser. Door de wereldwijde migratie is een volk tegenwoordig nog minder ‘homogeen’ te noemen. Miljoenen arbeidsmigranten verlaten hun natiestaat om elders te werken; miljoenen mensen ontvluchten oorlog, geweld, armoede en honger en zoeken hun heil in betere staten. Miljoenen ouderen uit het Noordelijke staten overwinteren in Zuidelijke staten. Miljoenen toeristen bezoeken andere staten. De echt rijken der Aarde zijn kosmopoliet en laten zich niets gelegen liggen aan staatsgrenzen. Overal ontstaan multiculturele staten. Kortom het volk verandert drastisch.

De territoria van de natiestaten lijken de laatste decennia nauwelijks veranderd. Maar dat is niet meer dan begrijpelijk, gezien de beide territoriale wereldoorlogen die in de 20ste zich hebben afgespeeld. In de koloniale tijd van de 19de eeuw was geopolitiek nog een ordinair spelletje ‘landjepik’, in de tweede helft van de 20ste eeuw veranderde dat in een koude (geo)oorlog. Tegenwoordig komen echte veranderingen van landsgrenzen nauwelijks meer voor. De annexatie van de Krim door Rusland, of het ontstaan van de staat Zuid Soedan zijn zo bijzonder omdat het uitzonderingen op de regel zijn die bovendien zeer problematisch zijn. Het geopolitieke spel gaat echter voort, maar richt zich vandaag vooral op een ‘virtuele gronduitbreiding’ waarbij de ‘eigen invloedssfeer’ wordt vergroot door middel van hele legitieme middelen zoals verdragen, handel en andere betrekkingen.

Het bestuur handelt nog steeds overwegend in dienst van het volk (althoewel in veel ‘failed states’, slechts het eigenbelang geldt), maar dat handelen is erg eenzijdig gericht

op de bescherming van de geopolitieke kracht: de eigen economie, grond en grondstoffen. Het volk is meer en meer een fictie geworden. De niet-fysieke, culturele relatie met het volk verschrompelt tot een pure economische relatie afgeleid van het virtuele territorium. Dat niet zelden burgers de eerste slachtoffers van dit geopolitieke machtsspel zijn, wordt als een noodzakelijk kwaad afgedaan.

De opkomst van populistisch nationalisme is een krampachtig verlangen naar de restauratie van deze verloren geachte ideale geostaat. Ze is begrijpelijk maar het is geen oplossing voor de groeiende wereldproblemen van onze tijd. Het versterken van de band tussen staat en burger is op zich gewenst, maar dan niet met uitsluiting van grote delen van de bevolking. De opkomst van nieuwe identiteiten, zowel de Europese identiteit, als de Schotse identiteit, zijn legitiem maar worden ‘staatkundig’ niet ondersteund maar juist tegengewerkt. De soevereiniteit van de geostaat maakt dat we onze ogen sluiten voor grote misstanden. Besluiteloos staan we toe dat staten ‘failed states’ worden. Nieuwe visie is nodig.

De neostaat

Als bevolkingsgroepen van een staat uit elkaar groeien, er nieuwe identiteiten ontstaan, dan kunnen we natuurlijk ten koste van alles de eenheid van staat verdedigen door te pogen de groepen te laten integreren, maar we zouden in theorie ook de staat kunnen splitsen: elke bevolkingsgroep krijgt zijn eigen staat. In het laatste geval zal doorgaans de grond moet worden verdeeld, wat bijna altijd tot grote conflicten en veel geweld leidt. Ik zou hier nog een derde weg willen bewandelen, een die uitgaat van een andere driehoeksverhouding tussen gezag, grond en volk.

De oplossing die ik voorstel is ... nieuwe staten. Ik noem ze ‘neostaten’, staten met een andere verhouding tussen gezag, grond en volk waarin het makkelijker wordt identiteitsveranderingen te vertalen naar nieuwe (neo)staten. In een globaliserende wereld worden identiteiten steeds mobieler en veranderlijker. Bestaande nationale, religieuze en culturele identiteiten en sociaaleconomische voorkeuren smelten samen of worden juist scherper gepositioneerd. Elke nieuwe identiteit zoekt naar een nieuwe balans tussen vertrouwd, - beperkt, geïsoleerd, zeker en gesloten –, en de globale wereld die vol onbekende identiteiten is, waarbij normen en waarden botsen. Dit proces wordt bestuurlijk niet ondersteund en dat leidt tot grote problemen. Daarom zijn er neostaten nodig. De neostaten zijn de instituties waarbinnen de nieuwe identiteiten in alle facetten verder worden ontwikkeld en ontplooid. In deze neostaten wordt de territoriumdrift van het geodenken losgelaten. Een explosie van nieuwe identiteiten kan niet verenigd worden

met exclusief recht op grondgebied. De neostaat heeft *geen exclusief recht* meer op grond of grondstoffen. Maar als grond als ‘identiteitsverschaffer’ vervalt, zal de unieke band tussen burger en staat juist moeten worden verstrekt.

Hoe ziet die laatste band er dan uit? Dat kan verschillen. Een neostaat kan in het geheel geen grondgebied hebben, of kan het grondgebied delen met andere neostaten. De gemeenschappelijkheid vloeit voort uit het feit dat neostaten van verschillende grootte kunnen zijn. Er zijn lokale, regionale, nationale, continentale en mondiale neostaten. Op het hoogste niveau, het mondiale niveau, is er in principe maar een staat: dat omvat de gehele Aarde. Er kunnen geen twee mondiale neostaten zijn en als die er wel zouden zijn, dan zullen ze uiteindelijk moeten samenvloeien tot één staat. Een niveau lager vinden we continentale neostaten. Deze staten delen noodzakelijkerwijs de grond met de mondiale staat. De neostaten moeten onderling bepalen hoe het gemeenschappelijke grondgebied wordt beheerd. Continentale staten kunnen weer nationale staten bevatten. Opnieuw geldt dat de continentale en nationale staat een vorm van gemeenschappelijk grondbezit moeten afspreken. Enz. Enz. Deze neostatenstructuur doet veel meer recht aan de Aardse eenheid dan de huidige geostatelijke verdeling. We hebben nu het grondgebied van de Aarde verdeeld over 200 elkaar uitsluitende natiestaten. Maar deze opdeling is contraproductief. Met een wereldbevolking van 7 miljard inwoners blijkt op Aarde alles met elkaar samen te hangen: atmosfeer, oceanen, landmassa's, golfstromen en klimaat, aardbevingen en vulkanen, grondstoffen en zonlicht, het weer: onze leefwereld trekt zich niets van (geo)landsgrenzen aan. De mens is het leefklimaat van de Aarde aan het omvormen. Dat leefklimaat beperkt zich niet tot onze eigen staat. Ze is mondiaal. Het is onontkoombaar dat we daarom de band tussen staat en grond anders moeten gaan organiseren. Belangrijk is hier al vast op te merken: neostaten zijn geen parallelle staten, maar verschillen altijd van schaal. Neostaten zijn nieuwe staten die op hogere of lagere schaal opereren dan de huidige nationale staten. Als er parallelle staten zijn dan zullen die op termijn weer moeten ‘fuseren’ tot een neostaat.

De neoburger

De gelaagde structuur van neostaten sluit direct aan bij de gelaagde identiteit van de moderne mens. Gevraagd naar de identiteit, zullen velen een rijtje van (territoriaal gebaseerde) identiteiten opnoemen: Ik ben Nederlander, Ik ben Europeaan, Ik ben Amsterdammer, Ik ben een wereldburger. Maar als het puntje bij paaltje komt, telt maar één identiteit: je nationale identiteit. De identiteit die in je paspoort staat vermeld. Als er oorlog dreigt, telt maar een staat: de nationale staat dat het eigen leger mobiliseert om

zijn landsgrenzen te verdedigen. De identiteit van een neoburger is, zo zal ik laten zien, veel complexer dan die van een geoburger. Dat komt omdat deze twee primaire zaken, het paspoort en het geweldsmonopolie van de staat, bij een neostaat met neoburgers anders worden ingericht.

Het paspoort is de formalisatie van de verhouding tussen staat en burger. Een burger van de Nederlandse Staat is iemand met een Nederlands paspoort. Je kunt oneindig veel canons over de Nederlandse identiteit opstellen maar uiteindelijk is er maar één hard criterium: je identiteitspapier. Dat papier geeft rechten en plichten; het geeft allereerst het recht om – althans in democratische staten - het gezag van de staat direct of indirect te kiezen. Het tweede kenmerk, het geweldsmonopolie dat de staat wordt toebedeeld, dient de bescherming van het volk en de defensie van het land, twee kerntaken van de staat. Politie en leger moeten het volk tegen binnen- en buitenlandse dreigingen verdedigen. Beide begrippen, paspoort en defensie, zijn verbonden met de geboorte van de moderne (geo)staat in de 19^e eeuw. Het nationale paspoort komt voort uit de inschrijfplicht (1813) voor ingezetenen in Nederland, ingevoerd door Napoleon. Naast het verplichte identiteitspapier en de registratie van geboorte, huwelijk en dood bij de burgerlijke stand, werd er ook nog een andere ‘vernieuwing’ ingevoerd: de dienstplicht. Identiteitspapier en de plicht voor mannen om in het nationale leger te dienen hebben de 19^e-eeuwse natiestaten op de kaart gezet. Het paspoort verenigde de leden van de natiestaat. Het leger versterkte het militaire vermogen als land te interveniëren in de buitenwereld. Beide erfenissen van de Franse Revolutie, nationaal leger en paspoort, hebben in hoge mate bijgedragen aan de nation-building van natiestaten en de landen een sterke identiteit gegeven. Ze staan aan de basis van onze huidige wereldorde.

Maar het paspoort en de defensie zijn in de huidige statenorde steeds problematischer geworden. Symptomatisch is het debat, enige jaren geleden geïnitieerd door de PVV, over dubbele paspoorten. Het aantal dubbele en drievoudige paspoorten neemt toe. Ook het feit dat sommige landen, zoals Marokko, niet toestaan dat de eigen burgers zijn identiteitspapier verruilen voor een ander, stimuleert het dubbele paspoort. Volgens de PVV moeten dubbele paspoorten onmogelijk worden (gemaakt). Het doel daarvan was enerzijds buitenlanders ‘buiten’ te houden, anderzijds, de nationale identiteit, trots en eer te versterken. Het is enerzijds een begrijpelijke reactie op de grote wereldwijde migratie waardoor de vertrouwde geopolitieke orde langzaam lijkt te ‘verwateren’. Maar anderzijds een reactie met een hoog gehalte van struisvogelpolitiek.

Een ander voorbeeld, dat meestal niet als problematisch wordt bestempeld, is het Europees paspoort. In de (in 2005 afgewezen) Grondwet van Europa stond dat je een Nederlands én een Europees paspoort hebt. Maar welke rechten en plichten zijn er dan verbonden aan het Nederlandse dan wel het Europese paspoort? Welke verhouding heeft de Europese burger tot de EU? Er is veel onduidelijk. De grenzen zijn niet scherp afgebakend. Een nationaal paspoort van een Europees land is semantisch gezien ook een Europees paspoort. Ze sluiten elkaar in, en niet uit. Ze vullen elkaar aan. Eerst is er een nationaal paspoort, en daar bovenop verkrijgt iemand (automatisch) een Europees paspoort. Maar deze constructie verbergt een wezenlijke probleem: de relatie tussen de EU en zijn burgers is zwak, juist omdat er geen exclusief Europees identiteitspapier bestaat. Europese burgers zijn in de eerste plaats altijd nationale burgers. Het Europese burgerschap krijg je als het ware cadeau. Als Europa echt een staat wil worden, dan zal ze een manier moeten bedenken om een exclusieve, in plaats van een inclusieve, relatie met zijn burgers op te bouwen.

Niet alleen het veel-statendom neemt toe, ook de statenloosheid groeit. Migranten op de vlucht voor armoede, oorlog en ziekte vernietigen hun identiteitspapieren in de hoop elders toegang te kunnen krijgen. Velen vallen tussen wal en schip. Ze zijn nergens welkom en worden van staat naar staat doorgeschoven. In dit proces raken ze hun paspoort en staatsburgerschap kwijt. Hoewel de VN al meer dan 50 jaar statenloosheid probeert te voorkomen komt het verschijnsel in deze tijd van globalisering vaker voor dan ooit.

Is de paspoort-problematiek misschien nog een ‘achtergrond-gevecht’, de problemen van de geopolitieke defensie zijn schrikbarend te noemen. De uitgaven voor defensie, wereldwijd, zijn enorm en stijgen al decennia schrikbarend. Wereldwijd geven staten 100 x zoveel uit aan defensie als aan ontwikkelingssamenwerking. De ontwikkeling van de burger staat letterlijk in geen verhouding tot de bescherming van de staat en zijn bezit. De wapenwedloop in de koude oorlog heeft ons een kernarsenaal bezorgd dat de Aarde 50 keer kan vernietigen. Enorme investeringen worden gedaan om de ‘eigen’ grondstoffen te ontginnen. Bijna alle oorlogen draaien, direct of indirect, om grondstoffen. Niet alleen meet het landsbestuur zijn gezag af aan de betekenis van de grond en de kracht van zijn leger, menig corrupt bestuur eigent zich een fors deel van de inkomsten uit grondstoffen toe. In dit mondiale geopolitieke machtsspel zijn burgers van ondergeschikt belang, sterker nog, ze zijn vaak het eerste slachtoffer van het gevoerde beleid.

Het scheppingsmoment van een neostaat wil ik verbinden met een nieuwe type paspoort: het schaalbaar paspoort, ook wel neopaspoort genoemd en een nieuwe invulling van het begrip 'defensie'. Geopaspoorten kunnen gedubbeld worden omdat ze 'van het land' zijn. Twee landen kunnen dezelfde persoon een paspoort uitreiken. Een neopaspoort is 'van de burger' en kan daarom niet gedubbeld worden. Een neopaspoort vereist van zijn 'eigenaar' een individuele keuze van staat. De burger kiest zelf zijn (schaal van) staat, de staat waarmee hij een exclusieve band van identiteit aangaat, de staat die de primair basis is voor zijn burgerlijke en bestuurlijke participatie, de staat die een dominante rol zal spelen in de identiteitsontwikkeling en -ontplooiing van de burger. Deze keuze wordt 'opgeslagen' in het neopaspoort en bij de burgerlijke stand geregistreerd. In Europa bijvoorbeeld zou een burger zijn neopaspoort moeten kunnen opschalen naar de Neostaat Europa, of moeten kunnen neerschalen naar een (nieuwe) regionale staat. Eenzelfde keuze is er natuurlijk voor bedrijven. Ook bedrijven kunnen bij de Kamer van Koophandel aangeven tot welke staat ze behoren. Ik zal dit aspect hier verder buiten beschouwing laten en me concentreren op de burger.

Welke consequenties heeft deze keuze voor de burger? Waar of wat kiest hij voor? Wat houdt een neostaat precies in? Welke taken heeft een neostaat? Wat zijn de rechten en plichten van de neoburger? Om te beginnen zal een neostaat een aantal kenmerken delen met de oude geostaat: Het bestuur/gezag moet beschikken over eenheid, zelfstandigheid, zelfbeschikking en keuzevrijheid. Het bestuur moet worden gekozen door de burgers. Er moet een voldoende eigen takenpakket bestaan waar integrale beleidsafweging mogelijk is en er moet beschikking zijn over voldoende eigen middelen (belastingen en bijdragen) om die taken uit te voeren met een eigen overheidsorganisatie. Het beleid van het bestuur bepaalt het 'gezicht', de identiteit van de staat.

Een belangrijke accentverschuiving is dat (het bestuur van) een neostaat de mogelijkheid moet hebben zich sterker te profileren dan geostaten nu gewend zijn, omdat de participatieve relatie tussen burger en bestuur sterk in belang toeneemt. Tegelijkertijd moet een neostaat nieuwe methodes ontwikkelen om de stem van alle mensen die de gemeenschappelijke grond bewonen, ook die van andere neostaten, op een of andere wijze gehoord/vertegenwoordigd te laten zijn in het bestuur. Dat stelt extra eisen aan het kiesstelsel. Dat kiesstelsel moet rekening houden met de versterkte band tussen burger en bestuur én met het principe van gemeenschappelijke grond. Ik stel voor dat het actieve kiesrecht van burgers voortaan uit een dubbele stem bestaat, een voor de macht (het bestuur) en een voor de controle op de macht (de volksvertegenwoordiging, tevens de wetgevende macht), en dat het passieve kiesrecht, het recht om je kandidaat te stellen,

wordt beperkt tot schaal van staat waarvoor de burger heeft gekozen. Verder dient een deel van de volksvertegenwoordiging voortaan via een districtenstelsel te worden gekozen zodat de inliggende lage geschaalde neostaten een stem krijgen.

Laat ik dit met een voorbeeld toelichten: Stel er ontstaat een Europese (neo)Staat en de helft van de Nederlanders besluit zich bij de burgerlijke stand als Europeaan te laten registreren, dan zullen de Europeanen wonend op Nederlandse bodem het gezag, in dit geval de Voorzitter van de Europese Commissie, rechtstreeks moeten kunnen kiezen, welke vervolgens het dagelijkse bestuur van Europa samenstelt. Tevens kiezen de Europeanen rechtstreeks de volksvertegenwoordigers in het Europees Parlement. Deze vertegenwoordigers moeten zelf Europeaan zijn. De overgebleven Nederlanders kiezen een minister-president van Nederland (die het kabinet samenstelt) en kiezen tevens volksvertegenwoordigers voor de Tweede Kamer, die Nederlanders (Nederlandse neoburgers) moeten zijn. Maar omdat de Neostaat Europa zijn grond deelt met de Nederlandse Staat, dient een deel van het Europees parlement te bestaan uit districtszetels waar de Nederlandse burgers districtsvertegenwoordigers voor kiezen. Dat laatste is de manier waarop het huidige Europees Parlement wordt samengesteld. Het Nederlandse parlement heeft geen districtsvertegenwoordiging nodig omdat er geen inliggende neostaten bestaan. Zouden de Nederlandse provincies transformeren tot neostaten, of zouden er stadstaten ontstaan, bijvoorbeeld Amsterdam of Rotterdam, dan dient Nederland ook een districtsvertegenwoordiging in te richten voor deze neostaten. De huidige Eerste Kamer is reeds een indirect gekozen districtsvertegenwoordiging, maar heeft, althans in theorie, een andere rol. Zou Nederland een neostaat met districtsvertegenwoordiging worden, dan hebben Eerste en Tweede Kamer dezelfde rol, en is het logisch ze samen te voegen. De volksvertegenwoordigingen van de Neostaat Europa, c.q. Nederlandse Staat, zijn de wetgevende macht. Zij moeten beleidsvoorstellen van de Europese Commissie c.q. het Nederlandse kabinet in meerderheid goedkeuren.

Iemand met een op Nederland geschaald paspoort kan zich verkiesbaar stellen voor een bestuursfunctie van Nederland of een van de afhankelijke overheidslagen (zoals een provincie of gemeente), maar niet meer voor een bestuursfunctie van een andere neostaat, zoals het Europees bestuur. Dit is een impliciete bevestiging van de identiteit verbonden met het schaalbare paspoort. Het actief kiesrecht van neoburgers is voor wat de 'macht' betreft beperkt tot het bestuur van de neostaat zelf, maar voor wat de controle op macht betreft uitgebreid naar alle neostaten die de grond delen waarop de burger woont. Een directe legitimatie van het bestuur door zijn burgers versterkt de relatie burger-gezag en versterkt de identiteit van de neostaat. Maar tegelijkertijd wordt ook de 'countervailing

power' van het parlement versterkt, waarin niet alleen de eigen burgers, maar ook de burgers van inliggende neostaten vertegenwoordigers kiezen. Er ontstaat daardoor een nieuw soort politiek, een neopolitiek, waarover later meer, die zich veel meer dan nu afspeelt in de politieke arena van vergaderingen van de volksvertegenwoordiging, waar het bestuur beleidsvoorstellen moet indienen en goedkeuring van de volksvertegenwoordiging moet krijgen. Het politieke debat tussen bestuur en volksvertegenwoordiging draagt bij aan de identiteit van het bestuur, zullen groeven in het 'gezicht' van de neostaat vormen. Langzaam ontstaat een karakteristiek, samenhangend beeld dat de band tussen burger en bestuur bepaalt.

Bij het principe van 'de grond samen delen' zal ook de overheidstaak van defensie en veiligheid veranderen. Welke invulling krijgt defensie, lees: landsverdediging als de grond samen gedeeld wordt? Zijn er in de toekomst verschillende politiemachten die de burgers beschermen? Nee, in de praktijk zullen neostaten onderling afspraken maken over de wijze waarop de orde wordt gehandhaafd, of het land wordt verdedigd. Daarbij zal het principiële uitgangspunt moeten zijn, dat als iemand van nationaliteit wisselt de militaire bescherming door de bronstaat vervalt, en dat de doelstaat wordt geacht deze rol over te nemen. Maar als de bronstaat een defensie heeft, en de doelstaat (nog) niet, dan is het logisch te veronderstellen dat de defensietaak door de doelstaat wordt 'uitbesteed' aan de bronstaat. Om verwarring en discussie te voorkomen is een simpele maar effectieve maatregel gewenst: het individuele neopaspoort wordt 'geormerkt' met het financiële equivalent van veiligheid en bescherming. We kunnen bijvoorbeeld de uitgaven aan defensie per hoofd van de bevolking ("Military expenditure" per land), zoals jaarlijks door Sipri wordt vastgesteld, aan het nationale neopaspoort ophangen. Zodra een burger 'overstapt' naar een hogere of lagere neostaat gaat dit budget 'rechtelijk' over van de bron- naar doelstaat. Blijft de bronstaat 'defensietaak' uitvoeren dan zal de doelstaat het budget gebruiken om bij de bronstaat die taak weer in te kopen.

Een neostaat beginnen?

Het neoburgerschap behoort mijns inziens dus minimaal uitgerust te zijn met kiesrechten en een geormerkt veiligheidsbudget, gekoppeld aan een schaalbaar paspoort. Het schept de virtuele ruimte waarin neostaten zich kunnen ontplooiën. Zonder een schaalbaar paspoort zijn neostaten niet mogelijk. Ik noem het daarom de 'formatieve kracht' voor het doen ontstaan van neostaten. Voor de toekomstige neoburgers is dit dan ook het eerste, concrete politieke strijdpunt. Laten we aannemen dat dit politieke strijdpunt wordt gerealiseerd (ik kom hier later nog op terug) en dat in bestaande staten de mogelijkheid van het aanvragen van een schaalbaar paspoort wordt ingevoerd, hoe zal het ontstaan en

de ontwikkeling van neostaten dan verder verlopen? Er zijn vele wegen denkbaar, variërend van heel snel, tot heel langzaam. Bij het Schotse referendum, met een opkomst van 86 %, hebben 2 miljoen mensen tegen en ruim 1,6 miljoen mensen voor onafhankelijkheid van Schotland gestemd. Bij een invoering van een schaalbaar paspoort, zouden, in principe, deze 1,6 miljoen Britten massaal kunnen besluiten, hun schaalbaar paspoort 'neer te schalen' tot het niveau van de Schotse neostaat. Gezien het feit dat veel Schotse instituties reeds aanwezig zijn, zou het ontstaan van de neostaat 'Schotland' heel snel kunnen gaan. Maar de 'overgang' kan ook heel langzaam verlopen. Men zou kunnen beginnen met een politieke beweging of vereniging die ijvert voor een nieuwe neostaat. Mensen die sympathiek staan tegenover het idee kunnen hier lid van worden. Binnen die vereniging kunnen voorbereidingen worden getroffen voor de inrichting van de nieuwe neostaat (sociale zekerheid, belastingen, werkgelegenheid etc. etc.). De politieke 'daad' om bij de burgerlijke stand het paspoort van Brits naar Schots burger te laten neerschalen, is een individuele initiatie, die burger voor burger plaatsvindt en over vele jaren kan zijn uitgestrekt. Naarmate het aantal neoburgers groeit, kunnen steeds meer taken worden overgedragen. Een voordeel van dit langzame proces is dat voorkomen kan worden dat mensen in een rechteloos vacuüm vallen. Op dit punt zijn goede, algemene randvoorwaarden te stellen aan het overgangsproces. Zolang de doelstaat nog niet volwaardig functioneert, moeten in principe de rechten en plichten van de bronstaat voor de overgestapte burgers blijven gelden, met uitzondering van kiesrecht en geoordeeld defensiebudget. Deze 'beschermingsregel' moet voorkomen dat neoburgers als 'fremdkorpers' worden afgestoten naar rechteloze staten, en vervolgens geen aanspraak meer kunnen maken op verworven rechten van de bronstaat (werk, sociale zekerheid, onderwijs, etc. etc.).

Een neostaat, die over voldoende burgers beschikt en waar het bestuur een duidelijk mandaat heeft en bestuurlijk gelegitimeerd is, zal moeten onderhandelen met de bronstaten over de overdracht van 'taken', rechten en plichten van de bronstaat naar de doelstaat. Die onderhandelingen zullen moeten uitmonden in een verdrag tussen bron- en doelstaat met betrekking tot rechten en plichten. Omdat de neostaat, a.h.w. wordt ingevlochten in een bestaande staat, zijn er vele keuzes te maken, die mede bepalen of het overgangsproces 'fluweel zacht' of 'revolutionair snel' verloopt. Bouw je een compleet nieuw bestuurlijk overheidsapparaat of haak je aan bij een reeds bestaande bestuurlijke infrastructuur? (bijvoorbeeld: de EU instituties gebruiken voor de Neostaat Europa of de institutie van het Vlaamse gewest gebruiken voor de Vlaamse neostaat). Kies je voor een simpel afdrachtensysteem of een heel eigen belastingstelsel dat een complexe

ontvlechtingoperatie vereist, waarin geldstromen moeten worden herschikt? Ga je de belasting zelf innen, of besteed je de inning uit aan het belastingapparaat van een hogere neostaat? Hoe worden sociaal zekerheid, voorzieningen voor onderwijs, zorg en volkshuisvesting van de neostaat vormgegeven? Omdat de grond samen gedeeld wordt zal t.a.v. de fysieke taken (ruimtelijke ordening, infrastructuur, volkshuisvesting) nauw moeten worden samengewerkt. Je kunt nu eenmaal op één grondgebied niet twee verschillende stratennetten onderhouden, verschillende verkeersregels, of bestemmingsplannen hebben. Er moeten dus afspraken worden gemaakt. Datzelfde geldt voor ordehandhaving. Als twee burenen wonend naast elkaar, (bijvoorbeeld een Schotse neoburger en een Britse geoburger), een ruzie krijgen die uit de hand loopt, dan bellen we niet de Schotse politie of de Britse politie, maar gewoon, net als nu, de politie.

De politieke praktijk van de neostaat is verder vergelijkbaar met die van de huidige geostaten. D.w.z. een neostaat zal net zoals de huidige geostaten uit vele sociale, culturele en religieuze groeperingen bestaan, die elk een eigen identiteit hebben (die weer bijdraagt aan de identiteit van de neostaat). Deze groepen krijgen een stem in het politieke bestuur via een volksvertegenwoordiging, net zoals in de huidige geostaten. Op de vraag of de multiculturele samenlevingen van tegenwoordig door het idee van de neostaat niet uiteen zullen vallen in parallelle neostaten kom ik later terug.

Toepassingen van de neostaat

Het idee van de neostaat is een innovatie die diep in de bestaande identiteit van burgers ingrijpt en is dus geen gemakkelijk in te voeren innovatie. Invoering is sterk afhankelijk van bestaande (culturele) opvattingen van burgerschap. In het individualistische Verenigde Staten van Amerika wordt de staat, c.q. de overheid ten diepste gewantrouwd, zo zeer zelfs dat collectieve voorzieningen voor gezondheid en inkomen politiek nauwelijks haalbaar zijn. Ultraconservatief rechts zal er eerder voor pleiten om de staat af te schaffen en het geormerkte defensiebudget (uitgaven aan defensie per hoofd van de bevolking voor de USA in 2014 is 3000, - dollar) jaarlijks in ‘wapens’ uitgekeerd te krijgen, zodat men zelf eigen gezin, bezit en waarden kan beschermen. Aan de andere kant van het spectrum staat het collectivistische China dat individuele meningsuiting in veel gevallen als een bedreiging van de staat en de communistische partij opvat. Kritiek die in het Westen als ‘normaal’ wordt geaccepteerd, wordt in China al gauw als staatsondermijnd gezien. Het is moeilijk voorstelbaar dat beiden het neoburgerschap zullen omarmen. Dat is anders met Europa. Veel Europese staten hebben beide uitersten elk op hun eigen manier verenigd, door een gematigd kapitalisme te verbinden met omvangrijke verzorgingsstaten. Maar de ontwikkelingen sinds 2008 baren grote zorgen.

Europa zit in een onmogelijke spagaat die probeert nationalisme en de EU te verenigen. De koers van de EU is er nu op gericht ook een politieke Unie tot stand te brengen, maar Griekenland en Brexit lijken de eerste ‘spijkers’ aan de grafkist van dit streven te zijn. Europa dreigt door de globalisering de komende decennia vermorzeld te worden. Ze is daarom niet alleen in hoge mate in staat het idee van de neostaat te omarmen, ze zou er ook enorm mee gebaat zijn. Daarom zal ik mijn in het navolgende concentreren op Europa.

Regionale neostaten kunnen ontstaan uit de bekende regionale ‘bewegingen’ die er nu al op tal van plaatsen in Europa zijn. Hoe snel zou een Vlaamse neostaat ontstaan, indien de Wever van de Vlaamse Nationalisten (NVA) niet meer zou koersen op een splitsing van België maar op een gedeeld gebruik van grond? De bestuurlijke infrastructuur is in de vorm van gewesten reeds beschikbaar. Schotland en Catalonië hebben (al dan niet erkende) referenda voor afscheiding en meer autonomie gehouden. Maar referenda zijn paardenmiddelen en niet echt geschikt om bestuurlijke hervormingen af te dwingen. Referenda moeten aan veel eisen voldoen, een eenduidige formulering en een overduidelijke uitslag hebben. De uitslag leidt vaak tot polarisatie. Als er een grote minderheid tegenstemmers bestaat kan verzelfstandiging tot grote sociale spanningen leiden. Referenda werken van bovenaf en niet van onderop naar vernieuwing. Zouden regio’s kiezen voor de weg van een neostaat, waarin Schotse en Catalaanse neoburgers zich verenigen in een Schotse en een Catalaanse neostaat door het verruilen van het Brits c.q. Spaanse paspoort voor een Schots c.q. Catalaans neopaspoort, dan kan het veranderingsproces sneller en gecontroleerd worden uitgevoerd, zonder deze grote nadelen.

In Europa kunnen ook lokale neostaten ontstaan. Grotere steden, zoals Londen en Parijs zullen waarschijnlijk eerder dan Amsterdam stadstaat worden. Maar het hangt ook sterk af van de kracht van de ‘lokale identiteit’.

De verhoudingen tussen stadstaten, regionale staten en nationale staten zullen nauw zijn maar gaan wel uit van eigen zelfstandigheid. Ter vergelijking, Nederland is eenheidsstaat met drie bestuurslagen: rijk, provincie en gemeente. Provincie en gemeente hebben weliswaar een eigen takenpakket en er is een integrale beleidsafweging, ze hebben eigen belastingen, maar ze zijn verder sterk afhankelijk van het Rijksbeleid. Dat wordt ‘gesymboliseerd’ door de directe financiële koppeling tussen Rijk en provincie/gemeente via provinciefonds en gemeentefonds en de beperkte omvang van het belastinggebied. Dit is volstrekt in overeenstemming met de gedachte van een eenheidsstaat. Provincie en

gemeente moeten aan de leiband van het Rijk lopen. Van deze heldere theorie (Thorbecke) is maar weinig over. De bestuurlijke organisatie van Nederland is veranderd in een grote chaos, een onvoorstelbare lappendeken van dwarsverbanden, verlengd bestuur, zba en onduidelijke legitimaties. Inmiddels krijgen gemeenten en provincies steeds meer zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheden. Maar is natuurlijk geen sprake van een neostaat. Het zal sterk afhangen van de kracht van de lokale identiteit of er op deze kleine schaal neostaten zullen ontstaan (bijv. de stadsprovincie Rotterdam).

Samen met nieuwe regionale staten zou er ook een Europese Neostaat in Europa kunnen ontstaan¹. De EU in zijn huidige vorm is niet in staat voldoende identiteit, eigenheid en daadkracht te ontwikkelen. Ze zal een zwakke relatie met de Europese burgers houden, omdat ze geen ‘eigen’ burgers heeft. De neostaat kan dit veranderen. Combineer de Europese waardengemeenschap, een Europese traditie van idealisme, verlichting, de Rede, geloof in vooruitgang, in vernieuwing en verbetering met een neopaspoort en een uniek Europees burgerschap en de Neostaat Europa is geboren. Het idee past goed bij Europa. Het levert eenheid in verscheidenheid. Een mogelijke ‘chain of events’ kan zijn dat de Europese Neostaat aanvankelijk vooral burgers ‘wint’ uit het Noordelijke lidstaten van Europa. Onder aanvoering van Duitsland zouden vele Europese idealisten, linkse intellectuelen en kosmopolieten hun ‘nationale identiteit’ voor een Europese identiteit kunnen verruilen. Burgers van de Zuid Europese staten lijken zich juist aangetrokken te voelen tot de groeiende regionale identiteiten (Catalonië, Baskenland, Lombardije) die allen eigen oplossingen ontwikkelen om de economische crisis en de werkeloosheid te bestrijden. Als de bevolking van de Neostaat Europa groot genoeg is zal het Europese parlement moeten worden omgevormd naar een tweekamer-systeem. Eén kamer wordt gekozen door de lidstaten (een districtsvertegenwoordiging) en een tweede kamer wordt rechtstreeks door de burgers gekozen. Die burgers zullen in de toekomst de Europese commissaris direct kiezen, waarmee de band tussen de Europese burger en het bestuur wordt bekrachtigd en de bestuurskracht van de Europese commissie wordt versterkt. De Europese Raad (nu nog het dominante orgaan binnen de EU) zal geleidelijk moeten worden omgezet in een adviesorgaan. De groei van de Neostaat Europa en de regiostaten zal de nationale staten een ‘bemiddelende’ rol geven in het besluitvormingsproces. Het is te verwachten dat de verschillen tussen de regionale neostaten groot zijn. Sommigen zijn groot genoeg om een eigen vertegenwoordiging in het eerste districtsparlement van Europa te krijgen. Anderen maken gebruik van vormen van verlengd bestuur en samenwerkingsverbanden.

¹ Zie bijvoorbeeld ook Ulrike Guérot “Warum Europa eine Republik werden muss” (2016)

De neostaat Europa is beslist géén Verenigde Staten van Europa. Het is geen machtige superstaat met deelstaten. De neostaat Europa heeft geen ‘masterplan’ of ‘blauwdruk’ maar is een systeemstaat die ontstaat vanuit een ingewikkeld en dynamische groeiprocess. De inliggende neostaten van de diverse schalen zullen het principe van ‘samen grond delen’ omzetten in een bestuurlijke structuur van ‘checks and balances’ waarbinnen financiële verhoudingen en bestuurlijke participaties in nauwe samenhang worden ontwikkeld. Het ontstaan van nieuwe neostaten of taakoverdrachten heeft direct effect op die bestuurlijke structuur. Bijvoorbeeld: stel dat de neostaat Europa een eigen sociaal zekerheidsstelsel voor zijn burgers invoert, dan zouden nieuwe stadstaten kunnen ontstaan die zich afsplitsen van de regionale of nationale staat, die een krachtig economisch stedenbeleid combineren met een sociale zekerheid die ‘uitbesteed’ wordt aan Europa. De neostaat Europa wordt, zeker in aanvang, gekenmerkt door veel variatie en verandering. Er zal een flexibel stelsel van staten van diverse schalen (stadstaten, regio-staten, nationale-staten, federale staten) ontstaan, waarin de zo kenmerkende diversiteit van Europa maximaal worden uitgebouwd. De neostaat Europa heeft hierdoor een groot aanpassingsvermogen. Ondanks, maar vooral dankzij de grote diversiteit zal Europa uitgroeien tot een wendbare en daadkrachtige eenheid van staten met een zeer expliciete identiteit en een grote burgerbevolking.

Hoewel mijns inziens het huidige Europa de beste uitgangspositie heeft om zich vanuit om te vormen tot een neostaat, kan het idee ook buiten Europa worden toegepast. Continentale samenwerkingsverbanden zoals de Afrikaanse Unie (AU) of de Unie van Zuid Amerikaanse landen (UZAN) kunnen in potentie een *continentale neostaat* worden.

Nog verder weg in de toekomst ligt de *wereldstaat*. Het is logisch te veronderstellen dat een mondiale neostaat uit de VN zal ontstaan. Maar wat voor de EU geldt, geldt voor de VN tienvoudig versterkt. De VN is een vooral een ‘praatplatform’ voor soevereine naties. Het is eerder een verzameling dan een vereniging van naties. Beleid op het terrein van milieu, vrede en veiligheid is traag en ineffectief. Het gebrek aan geld maakt de VN vleugellam. In theorie zou de VN zich volgens hetzelfde ontwikkelingsmodel als de Europese Neostaat kunnen ontwikkelen. Wereldburgers ontstaan als burgers hun nationale neopaspoorten opschalen naar wereldniveau. Als de bevolking van de Wereldstaat groot genoeg is zal de Algemene Vergadering van de VN moeten worden omgevormd naar een tweekamer systeem. Een kamer wordt gekozen door de lidstaten (een districtsvertegenwoordiging) en een tweede kamer rechtstreeks door de wereldburgers. De wereldburgers zullen in de toekomst de Secretaris generaal van de wereldstaat kiezen, wat een directe relatie tussen wereldburger en bestuur bekrachtigt en

de bestuurskracht van het Secretariaat versterkt. De Veiligheidsraad (nu nog het dominante orgaan in de VN) zal geleidelijk moeten worden omgezet in een adviesorgaan (met een evenredige continentale vertegenwoordiging).

Neostaten kunnen nieuwe politieke oplossingsrichtingen aandragen in grote internationale conflicten zoals Oekraïne, Kosovo, de Syrische burgeroorlog of het Palestijnse conflict. De lijn is daarbij steeds hetzelfde. Breng het conflict terug tot een keuze van individuele burgers, bouw op basis van die keuzes nieuwe neostaten en erken elkaar als neostaat waarbij de grond gedeeld wordt.

Het Oekraïens conflict is een klassiek geopolitiek conflict waarbij de strijd gaat om de invloedssfeer (Europa of Rusland) waarbinnen Oekraïne valt. Het heeft geleid tot een gewelddadige polarisatie, die het leven van de meeste burgers totaal heeft ontregelt. Het beeld van de vrouw in Donetsk met een bord voor zich, met de tekst “dood mij maar, want ik wil Oekraïens blijven” staat me nog scherp voor de geest. Als het in Oost-Oekraïne gehouden referendum een juist beeld geeft (maar velen twifelen daar aan) zouden er voldoende burgers van Oost Oekraïne bestaan om een neostaat Oost-Oekraïne op te richten. Deze neostaat deelt de grond met een nieuwe Oekraïense neostaat, dus burgers die bij Oekraïne willen blijven horen nemen worden geen burger van de nieuwe neostaat.

In de Palestijnse kwestie wordt in het algemeen gezocht naar een twee-geostatenoplossing, dat wil zeggen twee staten die elk een gescheiden grondgebied hebben. Hier zou een drie-neostaten oplossing een betere oplossing zijn. Palestijnen en Israëliërs zouden kunnen kiezen voor 3 staats-opties. Een puur regionale Palestijnse of Israëliërs staat, maar ook een federale neostaat die het gehele grondgebied dekt. De drie staten delen de grond. De keuzes van burgers bepalen impliciet de machtsverhoudingen tussen de drie staten.

De kwestie Kosovo is een langslpend conflict. Servië heeft bij het internationaal gerechtshof (ICJ) een zaak aangespannen waarin ze de zelfbeschikking van Kosovo afwijst. Servië beroept zich op zijn territoriale integriteit (het eigen grondgebied). Staatsgrenzen mogen niet gewijzigd worden zonder instemming van de staat zelf. Hiertegenover staat het zelfbeschikkingsrecht van de burgers van Kosovo: volkeren mogen zelf kiezen onder welk gezag ze vallen (de bevolking). Wat weegt zwaarder? Daarover moet het internationale gerechtshof een uitspraak doen. Met een schaalbaar paspoort is er feitelijk geen tegenstelling meer tussen territorium en bevolking. De burgers van Kosovo kunnen hun Servische paspoort massaal ‘downgraden’ naar de

‘deelstaat’ Kosovo. Daarbij krijgt het bestuur van Kosovo door eigen verkiezingen, eigen belastingmogelijkheden en eigen beleid een eigen identiteit. Servische burgers in Kosovo behouden natuurlijk hun Servisch paspoort, en doen niet mee aan al deze Kosovaarse nieuwerwetse dingen. Het behoeft geen betoog dat daarmee het juridische probleem misschien opgelost is, maar dat de problemen met betrekking tot de sociale organisatie van de Servische en Kosovaarse samenleving in deze situatie nog veel masseerwerk vergt.

Ook bij falende staten kan de neostaat een oplossing zijn. In Afrika lijken staten, door een geringe democratisch traditie, door de grote corruptie en de vaak kunstmatige grenzen, meestal in een koloniaal verleden ontstaan, vaker te falen dan elders. In Midden-Amerikaanse staten is het falen verbonden met de toenemende vervlechting van drugscriminaliteit en politiek. Een oplossing voor deze falende staten is dringend gewenst want ze veroorzaken massale migratiestromen waardoor de VS en Europa in belegerde forten dreigen te veranderen. Denkbaar is ook hier nieuwe (etnische) neostaten van onder af laten ontstaan in combinatie met een nieuwe continentale neostaat. Door de schaalbaarheid van het neopaspoort in te zetten, moet het falende bestuur zich hervormen, zo niet, dan zullen burgers hun corrupte staten massaal ‘verlaten’ voor nieuwe alternatieven.

Het instrument van de neostaat biedt de mogelijkheid van een dialoog. Als de Islamitische Staat de mogelijkheid had gehad te starten als neostaat, d.w.z. de burgers in de regio de individuele keuze geven, om hun burgerschap om te zetten, als ze daarbij het principe van gemeenschappelijk grondgebied hadden geaccepteerd, zou de Islamitische Staat dan langs geweldloze weg ontstaan zijn? Ik weet het niet. Feit is dat IS geen neostaat is, maar een geostaat nastreeft met een exclusief recht op grondgebied dat met militair geweld wordt veroverd, bewoners van dat grondgebied dwingt tot burgerschap, alle tegenstanders vermoord of tot vluchten aanzet. Gemeenschappelijk grondgebied is geen optie. IS wil een normale geostaat zijn. De internationale gemeenschap (van geostaten!) reageert zoals het altijd reageert op gewelddadig in bezit nemen van grondgebied: met bombardementen en het ondersteunen van die krachten die de oorspronkelijke geopolitieke orde weer herstellen. Een neopolitieke oplossing, bijvoorbeeld het oorlogsgebied hermetisch afgrenzen, de burger(slachtoffer)s evacueren met luchtbruggen, een strikt wapenembargo invoeren en afwachten totdat de gewelddadige geostaat aan zichzelf te onder gaat, is niet in beeld, maar zou waarschijnlijk wel veel effectiever zijn.

Neostaat, economie en cultuur

Het idee van de neostaat zal grote impact hebben op de economische en culturele verhoudingen tussen bevolkingsgroepen binnen een staat. Het is van belang ook hierbij stil te staan, omdat het tot grote spanningen tussen die bevolkingsgroepen kan leiden. Als eerste de rol van geld. De neostaat is nauw verbonden met identiteit en identiteitsverandering. Maar in de werkelijkheid gaat het niet alleen om wie je *bent*, maar ook om wat je *hebt*. Kortom, geld. De Wever van de Vlaamse nationalistes steekt niet onder stoelen of banken dat hij vindt dat Vlaanderen voor de kosten van Wallonië opdraait. Bij zelfstandigheid, zo is zijn gedachte, zouden die kosten moeten wegvallen. Bij splitsing van België in twee geostaten is dit misschien nog haalbaar, maar bij twee neostaten is dat niet realistisch en kortzichtig. Aangezien neostaten grond delen en verdragen moeten sluiten ligt het niet in de lijn der verwachting dat een ontvlechting van financiële stromen en afhankelijkheden tussen oude geostaat en nieuwe neostaten tot netto grote financiële verschuivingen zal leiden. Niettemin is geld vaak een drijvende kracht in deze processen. Schotse politici menen als zelfstandige geostaat de inkomsten van gas uit eigen grondgebied te kunnen claimen. Maar als de grond gedeeld wordt met Groot Brittannië ziet dat verhaal er plotseling heel anders uit. En laten we ook niet vergeten dat de meeste burgers, calculerende burgers zijn geworden. Zal de arme Bulgaar niet zonder aarzelen overstappen naar de neostaat Europa als die staat een betere sociale zekerheid garandeert? In het algemeen geldt dat de verschillen tussen arm en rijk op zichzelf niet opgelost kunnen worden door het oprichten van een neostaat. Alleen inhoudelijk beleid van de staat, neo- of geostaat, dat gericht is op nivellering van inkomen en vermogen en verdeling van werkgelegenheid heeft dit effect. Daar heb ik elders over geschreven. Dat neemt niet weg dat neostaten met een goed sociaal beleid een grote aantrekkingskracht kunnen hebben op burgers van andere staten die de grond delen. Eenmaal in het bezit van een schaalbare paspoort is niet uit te sluiten dat er 'state-shoppende' burgers ontstaan. Toch verwacht ik dat de aantallen klein zullen zijn. Het op- of neerschalen van identiteit is geen lichtzinnige of vrijblijvende keuze. Een identiteit is geen kledingstuk dat je gemakkelijk wisselt. Het heeft verregaande consequenties en burgers zullen dan ook heel overtuigd moeten zijn van een dergelijke stap. Ook voor de neostaat zelf is het motief van belang. Alleen wanneer het motief van overstap geen zaak van geld maar van bewustzijn en identiteit is, zal de verandering op de lange termijn bestendig zijn.

Een van de grootste politieke opgaven van de westerse multiculturele samenlevingen van vandaag de dag is het tot stand brengen van nieuwe sociale cohesie en samenhang in de grote diversiteit van culturele identiteiten. Het integratiebeleid is echter weinig doordacht,

vaak eenzijdig en heeft nog weinig gemeenschappelijke waarden opgeleverd. Sterker nog, door de economische crisis en migratiestromen is onverschilligheid omgeslagen in een verketterende polarisatie tussen culturele groepen. Er dreigt er een spiraal van ontbinding en segregatie. De democratie (van afweging van belangen) is in gevaar. Dit gevaar zou voor elke politicus een trigger moeten zijn om nieuw beleid en nieuwe ideeën te ontwikkelen, maar tot op heden onderschatten politici de (noodzaak van) deze taak. Ik acht het zeer onwaarschijnlijk dat een multiculturele samenleving overleeft als niet expliciet wetgeving wordt ontwikkeld om iedereen aan arbeid (en dus inkomen) te laten deelnemen. Arbeid is de 'grote vereniger'. Maar dat gaat niet vanzelf. Het bedrijfsleven selecteert zijn werknemers veelal op de eigen culturele achtergrond waardoor culturele minderheden langzaam een economische onderklasse worden. Hier is veel strengere regelgeving nodig. Faalt de politiek hierin, dan zal, en dat is een sociale wetmatigheid, de economische onderklasse aangezet door de juiste politieke woorden, het onrecht met geweld proberen te keren. Oorlog en burgeroorlog ligt dan in het verschiet.

In welke mate zal het idee van een neostaat een gepolariseerde, multiculturele samenleving verder op scherp zetten? Hoe groot is het gevaar dat een politieke partij zijn kiezers zal oproepen een eigen 'parallele' (neo)staat binnen de staat op te richten? Het is niet ondenkbaar dat de tegenstelling tussen nationalistisch rechts en multicultureel links in Europa niet alleen een Europese Neostaat oplevert maar ook een veelvoud aan (parallele) nationale neostaten. Mits dit proces bestuurlijk is ingebed, hoeft dit niet per definitie een gevaar voor vrede en veiligheid te zijn. Een 'praktische' invalshoek is de parallele neostaat te beschouwen als een tijdelijke oplossing voor een (cultureel of staatkundig) probleem, maar uiteindelijk zullen neostaten die dezelfde grond delen altijd weer moeten worden samengevoegd. Het democratisch besluitvormingsproces in een eenheidsstaat is velen malen effectiever dan een systeem van parallele neostaten waarin steeds weer opnieuw heronderhandeld moet worden over verdragen.

Maar het idee van de neostaat opent ook wegen naar een veel fundamenteelere discussie over wat een staat wel en niet is en wat de verhouding tussen staat en identiteit is. Zijn alle culturen wel te verenigen in één staat? Is de islamitische cultuur niet in hoge mate een cultuur van een religieuze collectiviteit waarin staat en kerk zijn verenigd, en waarin leven volgens sociale orde en controle de culturele norm is. Hoe is dat te rijmen met het ontplooiingsindividualisme van de westerse samenleving dat de democratie bedacht heeft om de macht van het bestuur juist in te perken en snelle veranderingen en groei te realiseren? Moeten we niet onder ogen zien dat sommige burgers van verschillende culturen niet in één staat kunnen of willen wonen? Stel dat het Nederlandse parlement

iedere Nederlandse burger verplicht deel te nemen aan de arbeid, ook de (vrouwelijke) gesluierde islamitische Nederlander, die zich nu afzondert van de samenleving. Ik vermoed dat fundamentalistische islamieten deze regel op culturele gronden zouden afwijzen. Voor hen zou de neostaat (met eigen wetten) een 'uitweg' kunnen bieden om aan dit staatbeleid te ontkomen. Meer in het algemeen, waarom zouden een Europese Neostaat, een christelijk-Nederlandse neostaat en islamitisch-Nederlandse neostaat niet naast elkaar kunnen bestaan? Zouden er in Europa niet voldoende islamitische fundamentalisten wonen, om in het hart van Europa een eigen neostaat op te richten, die de sharia in de grondwet opneemt, de democratie afschaft, en kerk en staat met elkaar verbindt tot een islamitische staat? Kortom: moeten we met de introductie van de neostaat niet vrezen voor een ontaarde neostaat, een enge, dictatoriale staat met grote ongelijkheden tussen burgers? En zou het dan niet wijs zijn om strikte randvoorwaarden vast te leggen bij de oprichting van een neostaat, (bijv. democratische waarden en de universele rechten van de mens verplicht in de grondwet van de nieuwe neostaat opnemen)?

Mijn inziens is deze angst ongegrond. Deze angst is de laatste jaren in onze westerse samenlevingen geslopen door een sterk gepolariseerd zwart-wit denken dat onze waarneming heeft vernauwd. Om te beginnen is het beeld van de joodse, christelijke of islamitische cultuur zeer divers. Er is niet één, maar er zijn vele culturele identiteiten. De 'botsing' van deze veelheid van culturen is juist de bron van nieuwe ideeën en sociale innovatie. De multiculturele samenleving is juist een zeer rijke samenleving. We halen er gewoon niet uit wat er in zit, omdat we te benauwend denken. Zodra we burgerschap bij de burger leggen, en hij of zij zelf zijn of haar identiteit bepaalt, houdt de werkelijkheid van grote tegenstellingen op te bestaan. Ten tweede, met een schaalbaar paspoort bepaalt elke burger *zelf* of hij of zij deel uitmaakt van een neostaat. Een neostaat die zijn burgers onderdrukt verliest 'vanzelf' zijn burgers. Het schaalbare paspoort is een 'natuurlijke' veiligheidspal om excessen te voorkomen. Als we als *harde voorwaarde* opnemen dat burgerschap altijd verbonden is aan een schaalbaar paspoort waardoor elke neostaat dus ook zijn burgers weer kan kwijtraken acht ik extra randvoorwaarden niet nodig en ook niet wenselijk. Het feit dat de burger zelf bepaalt bij welke staat hij of zij hoort, gevoegd bij het feit dat de grond gedeeld wordt, zal voldoende garantie zijn dat neostaten niet zullen ontaarden.

Het idee van de neostaat kan ook een rol spelen bij de oplossing van het migratieprobleem dat Europa momenteel ondervindt door de oorlog in Irak, Syrië en Libië. Het probleem lijkt nog niet erg beheersbaar. Rekening houdend met een toename

van klimaatvluchtelingen ten gevolge van klimaatveranderingen, is het niet onrealistisch te voorspellen dat de vluchtelingenstromen de komende jaren verder zullen toenemen. Een rijk Europees (bestemmings)land is echter niet in staat onbeperkt vluchtelingen op te nemen. Ondanks alle mooie woorden in de ‘Universele Verklaring van Rechten van de Mens’ zal een staat praktische oplossingen moeten bedenken waarbij het idee van neostaat van dienst kan zijn. Enkele suggesties: De vluchtelingenstatus behoort niet langer het ongelimiteerde recht op een Nederlands (geo of neo)paspoort in te houden. Indien het Syrische paspoort wordt omgezet in een neopaspoort op ‘wereldniveau’, dan wordt de grond (Nederland en de wereld) gedeeld. De eigen voorzieningen van de (omgebouwde) VN voor zijn ‘burgers’ zijn voorlopig beperkt. Daarom zullen VN en neostaat Nederland de rechten van de burgers moeten uitonderhandelen (zoals het recht op arbeid, inkomen, etc. etc). Een land kan hierin meer of minder ‘genereus’ zijn. Maar een gemeenschappelijk uitgangspunt zou moeten zijn een terugkeer naar het land van herkomst, maar uiteraard alleen als de internationale gemeenschap als geheel (de wereld) de conflicten in het land van herkomst heeft opgelost. Deze constructie legt het vraagstuk op het niveau waar het hoort (op wereldniveau) en versterkt de macht van de VN en dat is dringend noodzakelijk om tot een nieuwe, stabiele en duurzame wereldorde te komen.

Neopolitiek en wereldorde

Deze voorbeelden geven een indicatie van wat de algemene term ‘neopolitiek’ kan gaan inhouden. Neopolitiek is het hervormingsproces dat de wereldorde ‘reorganiseert’ naar een meerschallig neostatensysteem. Neopolitiek kenmerkt zich door een andere kijk op soevereiniteit, bestuurlijke flexibiliteit, mobiliteit en het machtsevenwicht tussen staten, in zowel horizontale als verticale zin. In de huidige politieke wereldorde is inmengen in nationale soevereiniteit een doodzonde en daarom is soevereiniteit een belangrijke instrument voor het behoud van de status quo van de huidige geostaten. Staten moeten eerst compleet instorten voordat de internationale gemeenschap om humanitaire redenen de soevereiniteit van een land opzij schuift. Meestal is het dan al te laat. Neostaten die elkaars grond delen zijn echter tot elkaar veroordeeld, ze zijn praktischer ingesteld en stellen soevereiniteit niet langer gelijk aan een soort ‘splendid isolation’. Een voorbeeld. Het is praktisch onmogelijk voor een toekomstige neostaat Schotland om een nieuwe verkeerswet in te voeren, waarbij voortaan ‘continentaal’ rechts wordt gereden. Want Schotland deelt het land met de Britse neostaat die gewoon links wil blijven rijden. Er is dus altijd overleg en communicatie tussen staten noodzakelijk.

Neopolitiek is de grote ‘transformer’ van de bestuurlijke verhoudingen. Ze maakt de wereldwijde bestuurlijke organisatie flexibeler. In de huidige wereldorde zijn bestuurlijke hervormingen vaak onhaalbaar omdat elke gekozen politicus met zijn verkiezing de (nationale) identiteit herbevestigt en er nooit op uit zal zijn om zijn ‘eigen stoelpoten’ af te zagen. In de huidige geopolitieke wereldorde is elke democratie een gevangene van zichzelf. Dat verandert als het neopaspoort ‘van de burger’ wordt. Omdat de burger de schaalgrootte van zijn of haar eigen staat kan kiezen, bepaalt de burger indirect het krachtenspel van de bestuursschalen en de onderlinge machtsverhoudingen en daarmee indirect bestuurlijke hervormingen. Met het schaalbare paspoort heeft de burger een fluwelen breekijzer in de hand om bestuurlijke hervormingen af te dwingen. Een schaalbaar paspoort herstelt op deze wijze een fundamentele weeffout in het functioneren van democratieën.

Overigens is flexibiliteit een tweesnijdend zwaard: het kan ook ten nadele van een neostaat uitpakken. Stel dat een Europees bestuurder het te bont maakt, dan kunnen Europeanen (d.w.z. burgers met een Europees geschaald paspoort) massaal besluiten zich af te keren van de Neostaat Europa door het paspoort neer te schalen, waarmee direct de ‘machtsbasis’ van Europa zelf wordt aangetast. Maar dat is nu eenmaal de keerzijde van alle dynamiek. Een schaalbaar paspoort geeft de burger nieuwe keuzes. Introductie van een schaalbaar paspoort maakt een verticale machtsbeweging mogelijk, een nieuwe schaal-mobiliteit. Bij maximale mobiliteit zal de actuele ‘verticale’ machtsverdeling (de machtsverdeling tussen de schalen van staat) precies de toestand van de relatie tussen burger en de afzonderlijke schalen van staat weergeven en een haarscherp beeld opleveren van de stand van het (mondiale) bewustzijn van de mensheid.

Hoe groter de bestuurlijke flexibiliteit en mobiliteit, hoe sneller de wereldorde in balans komt. Deze balans is altijd gebaseerd op de sociale mogelijkheden van de burgerwereldbevolking (onderwijsniveau, culturele identiteit, etc. etc.) en de fysieke gesteldheid van de grond. Te verwachten is dat in het algemeen een harmonisatie van schaalorde en schaaldifferentiatie zal optreden. Een voorbeeld. Ik stel dat de EU moet worden omgevormd tot een Europese Neostaat. In de EU zijn er grote verschillen in omvang van de lidstaten, wat veel onderhuidse problemen veroorzaakt. Het leidt tot ongelijke machtsverhoudingen en irritaties tussen kleine en grote landen. De introductie van neostaten zal in het algemeen betekenen dat bij grote geostaten regionale ‘afsplitsingen’ zullen ontstaan, terwijl kleinere geostaten mogelijk grotere neostaten vormen (denk aan de neostaat Nederland/Vlaanderen). Verder zullen vanuit alle neostaten burgers ‘doorstromen’ naar de Europese Neostaat. Het uiteindelijke effect is dat de

bestuurlijke eenheden in bevolkingsomvang gelijkwaardiger worden. Dat maakt een samenwerking in grotere bestuurlijke eenheden stabiel en dan leidt weer tot effectiever bestuur. De gelijke omvang is ook een basis voor vergelijkbaarheid, gelijkwaardigheid, communicatie en een gezonde competitie als het gaat om cultuur en identiteit. Machtspolitiek verandert in participatiepolitiek.

Het is moeilijk te voorspellen hoe de bestuurlijke verhoudingen tussen de schalen van staat zullen zijn maar het is logisch te verwachten dat het uiteindelijk zal cumuleren in een systeem met gedeelde verantwoordelijkheden via een meerlaags, gemengd districtenstelsel dat is gebaseerd op het kiesstelsel dat ik hierboven reeds beschreef. Het dagelijks bestuur/gezag van de staat wordt daarbij direct gekozen door de eigen burger, terwijl het parlement deels bestaat uit door de eigen burgers gekozen vertegenwoordigers en deels uit gekozen vertegenwoordigers van de lager geschaalde, inliggende staten, hier op te vatten als zelfstandige districten. De financiële verhoudingen zullen hier deels mee verbonden zijn. Elke staat heeft een eigen belastinggebied waarbij de eigen bevolking belasting betaalt en er is een afdrachts- en/of verdelingssysteem van algemene middelen naar hogere en/of lagere schaal, mede afhankelijk van verdeling van taken en belastinginkomsten per schaal. Ook het aan het schaalbare paspoort gekoppelde 'defensiebudget' zal hierin worden meegenomen.

Er zullen criteria moeten worden opgesteld over de deelname van neostaten en geostaten aan dit mondiale meerlaagse districtenstelsel. Het lijkt logisch dat de wereldstaat, de opvolger van de VN, voor zijn Algemene Vergadering (de districtsvertegenwoordiging) een minimum zal stellen aan de bevolkingsomvang van neostaten om zetels te kunnen verwerven. Het Adagium '1 staat = 1 zetel' is nauwelijks houdbaar. China is in grootte onvergelijkbaar met Luxemburg. Te kleine staten zullen via andere vormen van getrapte representatie hun 'belang/stem' op hoger schaal moeten realiseren. Stel dat de Neostaat Europa voor een districtsvertegenwoordiging in het Europees parlement een minimum omvang van 3 miljoen burgers vereist is, dan zou Luxemburg zijn zetels verliezen, zou de neostaat Vlaanderen alleen via België zetels krijgen en zullen Catalonië en Schotland hun uiterste best moeten doen voldoende burgers 'te houden' om als neostaat vertegenwoordigd te zijn op Europees niveau.

Het eindbeeld van de nieuwe wereldorde die zal ontstaan is een wereldsamenleving met 4 of 5 schalen van staat. Ik heb ze hierboven al besproken: stadsstaten, regionale staten, nationale staten, continentale staten en de wereldstaat. Het zijn allemaal neostaten die grond delen, maar een unieke band met hun burgers hebben. Hoe het groeiproces

verloopt, is niet te voorspellen, maar als de burger ‘greep’ krijgt op zijn eigen identiteitsontwikkeling en van staat kan wisselen, zal volgens de ‘wet’ van de (sociale) actie en reactie de identiteitsvorming uiteindelijk naar alle schalen uitzaaien. Elke schaal van staat zal uiteindelijk ‘bezet’ worden met burgers.

Of er in dit eindbeeld nog geostaten, met exclusief recht op grondgebied, bestaan is moeilijk in te schatten. Veel zal afhangen van de wijze waarop neostaten en geostaten met elkaar verstrengeld raken. Met name is van belang welke opvattingen in de toekomst zullen ontstaan over de eigendomsrechten van de natie-staten op grondgebied en grondstoffen als er ook andere schalen van staat bestaan. Een voorbeeld: momenteel claimen verschillende landen grondgebied van de Noordpool en het recht op de grondstoffen (gas en olie) die daar in de grond zitten. Het is een bizarre discussie, zeker in het licht van de mondiale dreiging van klimaatverandering. Als de contouren van een wereldstaat ontstaan, zou het dan niet logisch zijn om deze ene autoriteit eigenaar te maken van alle grondstoffen van de wereld, zodat de wereld verantwoord en weloverwogen omgaat met de beperkte grondstoffen die onze Aarde ons biedt?

Het schaalbare paspoort: Gevaar of Oplossing?

De grote vraag is natuurlijk of de eerste voorwaarde, de ‘enforcing power’ van het schaalbare paspoort, ooit zal worden gerealiseerd. Je hoeft geen helderziende te zijn om te voorspellen dat er grote weerstand van geostaten zal zijn tegen dit idee, omdat het ontstaan van neostaten een aanpassing van de machtsverdeling kan inhouden. Geostaten zullen vrezen dat als de deur van de ‘gevangeniscel’ die nationaliteit heet wordt opengezet, de mensen massaal de staat zullen verlaten en geostaten dus aan macht zullen inboeten. Vooral voor de grotere staten zal dit een schrikbeeld zijn. Natuurlijk zullen zij hun bezwaren ‘verpakken’ in andere argumenten. De risico’s van neostaten zullen worden uitvergroot en de oude natiestaat als de enige zekere bescherming tegen rechteloosheid en sociale chaos worden aangevoerd. Maar als de staat zoveel bescherming geeft als men zegt, dan zal toch geen enkele zinnige burger een dergelijk utopisch idee omarmen? Wat heeft de geostaat dan te vrezen bij invoering van een schaalbaar paspoort? Angst is hier een slechte raadgever. In werkelijkheid is de toestand van de geostaat bijzonder slecht. Er bestaat veel ‘interne spanning’. Om maar de ‘boel bij elkaar te houden’ zijn geostaten genoodzaakt een steeds krachtigere vorm van nationalisme uit te dragen, gecultiveerd in sport, cultuur en onderwijs. Onder de mom van bescherming wordt de deur van de gevangeniscel extra gebarricadeerd. Onder de nationale retoriek schuilt een diep wantrouwen en een verziekte relatie tussen burger en bestuur. Zouden we niet moeten constateren dat de oude natiestaten niet in meer in staat zijn de problemen van deze tijd

op te lossen? En wordt het dan geen tijd andere staten, de Neostaat Europa of regionale neostaten, een kans te geven deze problemen aan te pakken? Laten we neostaten een kans geven om nieuwe banden met burgers te smeden, een nieuw gemeenschapsgevoel te creëren en nieuw hervormings-elan te laten genereren om de wereldproblemen effectiever aan te pakken.

Als de geostaat niet vrijwillig ruimte geeft aan de neostaat, en die kans is groot, dan kan de volgende strategie gevolgd worden: start een nieuwe Europese Beweging (zoals DIEM25), dat zich tot doel stelt een Democratisch gekozen Europese Neostaat tot stand te brengen. Stel het lidmaatschap van de beweging gelijk aan 'toetreding tot de Europese Staat'. Ontwikkel visie en beleid op Europa. Laat leden actief dat beleid uitdragen in alle bestuurlijke gremia van de geostaten van Europa. Spreek in, reageer op alle beleidsplannen van de EU. Laat de beweging een democratisch bestuur kiezen. Kies een vertegenwoordigend parlement. Laat uit de beweging nieuwe politieke partijen ontstaan. Ontwikkel campagnes om nationale burgers lid te laten worden van de beweging. Kortom, bouw een parallelle Neostaat Europa. In het begin zal dit slechts een virtuele staat zijn. Burgers blijven nationale burgers, ook al zijn ze lid geworden van de 'Neostaat Europa'. Maar als de beweging groeit, zal de macht toenemen. Bij 10.000 leden zal niemand naar de beweging omkijken. Bij 1 miljoen leden zal er naar de beweging worden geluisterd en kan de eis, 'erkenning van het principe van de neostaat' en 'invoering van schaalbaar paspoort' kracht worden bijgezet. Binnen de EU zal een discussie ontstaan. Bij 100 miljoen leden is de beweging groter dan de grootste lidstaat van de EU en een speler van belang. De huidige EU is een semi-federale geostaat zonder volk. De beweging van de 'Neo-staat Europa' is een Europees volk zonder land. Beide zullen moeten samengaan. De EU zal moeten veranderen in een nieuwe democratische Europese Neostaat met Europese burgers.